

Årsrapport 2024

Utvikling av plantesorter for norsk og nordisk klima

Innhold

Samfunnsoppdrag og bærekraft.....	4		
Samfunnsoppdrag	4		
Bærekraft.....	4		
Styreleder har ordet.....	5		
Graminor er klar for <i>speed breeding</i>	6		
Marked og rammevilkår 2024	8		
Såkorn	8		
Engvekster.....	9		
Potet.....	10		
Frukt og bær	10		
Produksjon	11		
Foredlingsprogrammene 2024.....	12		
Hvete.....	12		
Offisiell verdiprøving og godkjenning	12		
Godkjente sorter	12		
Ressurser	12		
Samarbeid	12		
Bygg	14		
Offisiell verdiprøving og godkjenning	14		
Godkjente sorter	14		
Ressurser	14		
Samarbeid	14		
Generelt	14		
Havre.....	14		
Offisiell verdiprøving og godkjenning	14		
Godkjente sorter	16		
Ressurser	16		
Samarbeid	16		
Generelt	16		
		Engvekster.....	16
		Offisiell verdiprøving og godkjenning	16
		Godkjente sorter	16
		Ressurser	16
		Samarbeid	17
		Poteter	17
		Offisiell verdiprøving og godkjenning	17
		Godkjente sorter	17
		Ressurser	19
		Samarbeid	19
		Generelt	19
		Frukt og bær	19
		Ressurser	19
		Samarbeid	20
		Proteinvekster.....	20
		Ressurser	21
		Samarbeid	21
		Generelt	21

Forskning, utvikling og innovasjon	22	
Forskningsprosjekter med deltakelse		
fra Graminor 2024	25	
Eierskap i andre selskaper	26	
Bjørke Eiendom AS	26	Resultat .....
Njøs frukt- og børsenter AS	26	Graminor AS Resultatregnskap .....
Sagaplant AS	26	Graminor AS Balanse .....
Medarbeidere og organisasjonen	27	Noter .....
Ytre miljø	27	Resultat Graminor 2024 Prosjektspesifikasjon .....
Personalet	27	BDO – uavhengig revisors beretning .....

Samfunnsoppdrag og bærekraft

Samfunnsoppdrag

Graminor AS er ansvarlig for utvikling av plantesorter til jord- og hagebruksnæringen i Norge tilpasset norske og nordiske vekstforhold. Dette innebærer å utvikle norske plantesorter, representere utenlandske plantesorter og produksjon av prebasis.

Graminor produserer norsk prebasis av korn (såkorn) og engvekster (såfrø). Overhalla klonavlssenter produserer prebasis av settepoteter.

En viktig del av vår oppgave er å skape samfunnsmessig merverdi i form av økt matproduksjon basert på norske ressurser. Graminor drives fra Bjørke forsøkgård ved Hamar.

Bærekraft

Bærekraft er innlemmet i Graminor sin kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. Graminor skal bidra til norsk og nordisk matsikkerhet og beredskap ved å delta i å sikre en fremtidig klimatilpasset og livskraftig norsk matproduksjon. I dette inngår å være en viktig støttespiller for den norske bonden.

Vi jobber og bidrar spesifikt til FNs-bærekraftsmål nummer to, som går på matsikkerhet, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk. I dette inngår også vårt arbeid for ivaretagelse og utvikling av genetisk mangfold. Dette skal oppnås med utgangspunkt i en ansvarlig drift som i minst mulig grad har negativ påvirkning på miljø og mennesker, og vi er opptatt av vår rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven er et bærekraftstiltak i forretningsvirksomhet og med det en del av Graminor sin bærekraftstrategi som er åpent tilgjengelig på selskapets nettside.

Styreleder har ordet

Vi i Graminor er så heldige at det er sterkt fokus rundt det vi driver med og stor interesse fra mange interessenter som både er knyttet til landbruket, men også fra andre deler av samfunnet, og særlig de som er opptatt av en stabil matvareforsyning, og produksjon av mat basert på norske ressurser. Ikke minst opplever vi at de som er opptatt av beredskap og av hvordan vi skal kunne brødfø oss dersom en alvorlig krise skulle oppstå som genuint opptatt av hva vi driver med i Graminor. At vi i Norge nå er godt i gang med å bygge opp beredskapslagre for mathvete er en viktig del av å være forberedt på at en kritisk situasjon kan oppstå og det synes vi i Graminor er bra. Det må forsterkes videre. Men vi har også sett i de to siste år at det har vært en knapphet på tilgjengelig såkorn og at landbruket i Norge har vært avhengig av å importere såkorn. Da kommer spørsmålet opp om vi nå må øke beredskapslagringen av såkorn slik at vi unngår slike situasjoner for framtida. Det viser at vi framover må tenke verdikjedeberedskap dersom vi skal sikre norsk matforsyning i en krisesituasjon. Da kommer Graminors samfunnsoppdrag og formål som en viktig del av beredskapen for hele verdikjeden for matforsyning – utvikling av plantesorter for norsk og nordisk klima.

Dersom vi skal sikre god norsk produksjon av viktige plantevekster for mat i de kommende årene så er det viktig at vi tenker på foredling og at vi fortsatt sikrer norsk eierskap til denne viktige delen av verdikjeden. Det er bred politisk enighet om å øke matproduksjonen i Norge, og vi i Graminor skal oppfylle vår del av dette viktige oppdraget. Utvikling av genetikk og nye vekster blir derfor viktig. Det er gledelig for oss i Graminor at flere unge ønsker å jobbe i selskapet og at det er interesse for plantefaget. Vi ser gjerne at flere

unge velger plantefag når de skal studere og vi håper at utdanningsinstitusjonene fortsetter å markedsføre plantefaget som et viktig fag og en mulighet for en interessant og viktig yrkesvei. Ved å velge plantefaget kan man virkelig utgjøre en forskjell.

Graminor kommer i de neste årene til å intensivere i ny teknologi slik at vi er sikre på at vi til enhver tid har gode og moderne fasiliteter for vår foredlingsvirksomhet.

«Ved å velge plantefaget kan man virkelig utgjøre en forskjell.»

Vi skal være et ledende foredlingsfaglig miljø som tiltrekker oss den mest kompetente arbeidskraften som ønsker å bidra til å sikre Norge de beste plantesortene for framtida.

Vi ser fram til vekstsesongen i 2025 og ønsker alle våre samarbeidspartnere, og ikke minst den norske bonden lykke til med den!

Hans Frode Kielland Asmyhr, Styreleder

Graminor er klar for *speed breeding*

Klimaendringer med mer ekstremvær og økt sykdomspress, gjør at det blir stadig mer utfordrende å drive matproduksjon i Norge, og resten av verden. Raskere utvikling av robuste plantesorter egnet for norske vekstforhold med det «nye» klima vil være et viktig bidrag til Norges selvforsyning, matsikkerhet og beredskap. Ved å ta i bruk høyhastighetsforedling kan Graminor levere bedre sorter raskere. Mer eksakt kan vi kutte ned tiden det tar å utvikle en ny sort med inntil fire år ved å innføre en *speed breeding*-plattform.

Norske bønder og industrien etterspør og trenger nye sorter med forbedrede egenskaper raskere enn før. Dette er spesielt tydelig når det gjelder hvete til matproduksjon, hvor krevende værforhold under modning og innhøsting har blitt vanligere. Matkornpartnerskapet har satt et mål om at 90 % av mathveten i Norge skal være norskprodusert innen 2030. For å nå dette målet trengs det mer robuste hvetesorter, ettersom det viser seg stadig mer utfordrende å oppnå matkvalitet på kornet. En raskere og mer presis sortsutvikling vil gi norske matprodusenter og industrien tilgang på klimasterke kornsorter, og dermed bidra til å senke risikoen for tap i hele verdikjeden. Vi mener det er viktig å investere i denne plattformen nå for å ruste norsk sortsutvikling for en krevende framtid.

Høyhastighetsforedling – Speed breeding

Speed breeding er en innovativ metode innen plantevitenskapen hvor målet er å akselerere utviklingen av nye plantesorter. Den bygger på teknologi opprinnelig utviklet av NASA for romfartslandbruk, men har funnet betydelige anvendelser i moderne planteforedling. I dag er speed breeding anerkjent som et verdifullt verktøy for å effektivisere utviklingen av plantesorter. Kort fortalt så går metoden

ut på å dyrke de fire til fem første generasjonene av en potensiell ny sort innendørs i løpet av ett år, fremfor å bruke fire til fem år på dette i felt. Ved bruk av speed breeding-plattformen vil det ta 8–10 år utvikle en ny kornsort fremfor 12–14 år, som er tiden vi bruker i dag. På denne måten vil vi bli i stand til å øke den genetiske framgangen for ønskede egenskaper raskere enn i dag siden utviklingstiden blir betydelig kortere.

«Å investere i Graminor nå er en viktig investering i norsk matproduksjon, matsikkerhet og beredskap.»

Norsk eierskap til plantesorter

Graminor er det eneste selskapet i Norge som driver med utvikling av nye plantesorter. Selskapet er eid av Felleskjøpet Agri, Strand Unikorn, Gartnerhallen og Staten ved Landbruksdepartementet, NIBIO og NMBU. To av eierne, Felleskjøpet og Gartnerhallen, er samvirkeselskaper eid av norske bønder. Statens formål med eierskap i Graminor er å bidra til styrking

av norsk jordbruk, og dermed til beredskap og matsikkerhet. Alle eiere har som langsiktig mål å bidra til bærekraftig norsk matproduksjon. Dette har de vist gjennom flere år hvor de ikke har tatt utbytte fra Graminor, og overskuddet har blitt reinvestert i utviklingen av nye plantesorter. Når Graminor utvikler en ny sort, har alle norske bønder tilgang til denne sorten.

En utvikling internasjonalt i verdikjeden for mat er vertikal integrering. Vi opplever i økende grad at store private selskaper kontrollerer rettigheter til plantesorter, som de pålegger dyrkere som ønsker å levere til sin verdikjede å produsere. Dette fører til at ikke alle bøndene får tilgang til de samme plantesortene. En slik struktur kan føre til at det er

sorter selskapet har eierskap til som dyrkes, fremfor de som er best egnet til det aktuelle området. I ytterste konsekvens styrer disse selskapene, som kun drives av profitt, matproduksjonen og har dermed kontrollen over matsikkerheten. I Norge, har fellesskapet tilgang og eierskap til plantesorter, dette mener vi er viktig for matsikkerheten.

Høye markedsandeler for norskutviklede sorter, spesielt innen korn og engvekster, viser at det er disse som fungerer best under våre dyrkingsforhold. Å investere i Graminor nå, slik at vi kan ta i bruk speed breeding, er en viktig investering i norsk matproduksjon, matsikkerhet og beredskap.

Marked og rammevilkår 2024

Såkorn

Vekstsesongen 2024 går inn i historien som nok en utfordrende sesong. Starten av sesongen var preget av tørre forhold. Regnet kom tidligere enn i 2023, men ikke tidlig nok. Innhøstingsperioden var preget av våte og krevende forhold. Prognosene viser en totalavling rundt 5-års gjennomsnittet, men kvaliteten er påvirket med lav spireprosent.

Tall fra Felleskjøpet Agri, Felleskjøpet Rogaland Agder, Strand Unikorn og Graminor (fra salg av prebasis) viser en omsetning på 53 461 tonn sertifisert såkorn i 2024. Dette er 1 461 tonn mer enn i 2023. Hele 35 020 tonn er omsatt i første halvår. Det store volumet i første halvår skyldes nedsatt kapasitet grunnet utfordringer i såkornproduksjonen høsten 2023. I andre halvår er det omsatt kun 18 440 tonn. Høsten 2024 startet med

tomme såkornlager og tilsvarende utfordringer i såkornproduksjonen som i 2023. Det forventes dermed tilsvarende relativ stor omsetning i første halvår 2025.

Importandelen av omsatt sertifisert såkorn var i 2024 17,2 %, som er en økning fra 7,3 % i 2023. For å dekke såkornbehovet har det i 2024 vært ekstraordinær import av både bygg, havre og vårhvete.

Kvalitetsutfordringene gjør at vi heller ikke etter 2024-sesongen er selvforsynt med såkorn. På nåværende tidspunkt er det estimert et importbehov på linje med sesongen 2023. I tillegg er det søkt om dispensasjon fra spirekravet. Spesielt for vårhvete er det en utfordrende situasjon.

«Vekstsesongen 2024 går inn i historien som nok en utfordrende sesong.»

De utfordrede forholdene høsten 2024 vises også i såkornstatistikken med et meget lavt høstkornsalg.

Stadig regn under modning og innhøsting gjorde at en stor andel av hveten ikke oppfylte kvalitetskravene som stilles til mathvete. Lave hl-vekter og lave falltall førte til nedklassifisering til fôrhvete og dermed lavere pris til bonden. Mange korndyrkere syntes derfor at usikkerheten i hvetedyrkingen er for stor og vil velge å dyrke toradsbygg som et sikrere alternativ. Prisstigning på handelsgjødsel har ført til økte kostnader i mathvetedyrking mer enn i fôrkorndyrking. For å stimulere til økt mathvetedyrking ble det gitt ekstra arealtilskudd til hvetearealer ved siste jordbruksoppgjør, samtidig ble prisen på mathvete hevet mer enn prisen på andre kornslag.

Graminor sin markedsandel er 53,4 % av total omsatt såvare (såkorn og olje- og proteinvekster). I de artene Graminor har foredlingsprogram er markedsandelene svært gode. I seksradsbygg (89,8 %), i havre (85,6 %) og vårhvete (61 %).

I bygg befester Bredo sin posisjon i seksrads-markedet og har i 2024 en markedsandel på 53,6 %. Torgeir er på vei inn i markedet og utgjør 4,6 % av toradsmarkedet i 2024.

I havre har Ridabu i 2024 gått forbi Vinger og er den største havresorten med en markedsandel på 27,9 % i 2024.

Betong er i 2024 den største vårhvetesorten med 30 % av markedet.

I utlandet er det solgt 7 490 tonn sertifisert såkorn av Graminor sine sorter, som er en nedgang fra 8 436 tonn i 2023. Finland er fortsatt det viktigste markedet utenfor Norge med 6 227 tonn, men også i Finland ble salget begrenset av tilgangen etter en utfordrende sesong i 2023. Resten er fordelt på Sverige og Estland. I 2024 er flere av Graminor sine havresorter prøvd i både Danmark, Irland og Polen i tillegg til etablerte markeder. Spesielt Hanstad (GN 17028) har vist svært gode resultater både avlings- og kvalitetsmessig i både Danmark og Irland, og vil i 2025 gå i offisielle forsøk i Irland og Farmers Trials i Danmark. I Finland er Hanstad allerede i oppformering.

Storskala forsøk på Island i 2024 med våre byggsorter har også gitt gode resultater og det er økt etterspørsel for 2025-sesongen.

Engvekster

Etter to år med økning gikk salget av norsk-produsert engvekstfrø i 2024 ned, og endte på 1 690 tonn, 105 tonn mindre enn i 2023.

Den utfordrende sesongen både 2023 og 2024 påvirker også oppformeringen av engfrø. Både i form av at utlegg ikke har klart å etablere seg på en tilfredsstillende måte og at høstet kvantum er lavere og av dårligere kvalitet enn normalt.

Økning i salget av flerårig raigras i Norge fortsetter, selv om timotei fortsatt er den store markedslederen. Interessen for Graminor sine engvekstsorter i utlandet er fortsatt økende, og 2024 er det første året Liljeros timotei og Vestar

engsvingel er omsatt i Litauen. Vi ser også at vi har nye seleksjoner av bla. timotei som gjør det bra i Norge, Sverige og Finland. Rødsvingelsortene: Linda, Lystig og Lykke selger godt til plenfrø. I 2024 har vi oppformert nykommeren Lodde.

Potet

Det ble rekord i omsetning av sertifisert settepotet i 2024 med et volum på 11 214 tonn, som er en økning på 10 % fra året før. Dette er rekord etter to år med synkende omsetning, og 52 tonn mer enn forrige rekordår i 2022, basert på tall fra Norgro, Strand Unikorn og Overhalla Klonavls-senter. Vi forventer en ytterligere økning i omsetningen av sertifisert settepotet fremover. Nytt fra 2024 er at det er innført et nytt tollregime for potet (fra kronetoll til prosenttoll). For 2025 meldes det om stor pågang for settepotet bestilling.

Graminorsorten Undset fortsetter sin innfasing i markedet og har gitt gode resultater i 2024. I tillegg blir sorten testet til bakepotet. Den nye chipssorten Eggen har umiddelbart fått et stort dyrkingsomfang og et godt renommé blant dyrkerne. Sorten krever

mindre gjødsel og gir god avling i forhold til sammenlignbare sorter. Dette er god bærekraft, som vi håper markedet verdsetter fremover, i tillegg gir den stabil og god chipskvalitet. Pommefrites sorten Bye er under oppformering og testing, og har lovende resultater så langt, og vil bli testet og oppformert videre i 2025. De tre største markedssortene er fremdeles Asterix, Lady Claire og Innovator.

Frukt og bær

Det norske markedet for frukttreproduksjon er på det nærmeste ikke-eksisterende da det aller meste av frukttrær blir importert fra Nederland og Belgia. Det som blir produsert i Norge er i all hovedsak til småhagemarkedet. Innen bær ser man også økende planteimport i jordbær, først og fremst fra Nederland, mens bringebærplanter for dyrking i jord ennå domineres av norsk produksjon. Det importeres en del langskuddplanter av bringebær. Etterspørselen etter bærplanter går ned med bakgrunn i den vanskelige situasjonen med å skaffe bærplukkere, og man ser en økning i produksjon i tunnel i forhold til friland. Bærplanteomsetningen domineres av Norgro, mens det er en liten håndfull av importører av frukttrær.

Av Graminor sine jordbærsorter er det omsatt 665 797 planter i det norske markedet fordelt på 370 270 Saga, 260 446 Glede og 35 081 Nobel. Dette er en nedgang fra 823 889 planter i 2023.

Det har vært en betydelig nedgang i omsetningen av pæresorten Celina i 2024, men prognosene for 2025 er gode. Sorten er plantet i 18 land i tillegg til Norge. 2024 ble det første året med kommersiell omsetning av trer i Chile og Azerbajdsjan.

Produksjon

To utfordrende sesonger på rad merkes også i Graminor sin prebasisproduksjon. Vi vil imidlertid i all hovedsak klare å oppfylle prebasisbestillingene på korn for vårsesongen 2025, takket være en dedikert produksjonsavdeling. I vårhvete vil vi for enkelte sorter ha lavere tilgang enn ønsket. I vårhvete ser også vi at kvaliteten (spireprosenten) er dårligere enn ønsket i enkelte partier.

For å møte fremtiden har det i 2024 vært fokus på hydrotekniske tiltak, som foregående år, samt kalking.

I 2024 har Graminor høstet prebasis av seks havresorter/linjer, åtte byggsorter/linjer og fire hvetesorter/linjer. Totalt 18 prebasispartier i korn.

Tilsvarende for engvekster er seks prebasispartier.

Foredlings- programmene 2024

Hvete

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Graminor er forkortet med GN.

I 2024 var det 12 vårhvetelinjer, hvorav ni var linjer fra Graminor i offisiell verdiprøving. Fire av disse linjene var nye i 2024, alle er fra Graminor

Det var seks høstvetesorter og linjer, hvorav én fra foredlings samarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linje) i offisiell verdiprøving.

- fire nye høstvetelinjer ble meldt inn høsten 2024. En av disse var fra foredlings samarbeidet mellom Lantmännen og Graminor (GNSW-linje).

Godkjente sorter

Det ble godkjent tre høstvetesorter i 2024.

- Lizzie (GNSW1620) fra Lantmännen
- Informer fra tyske Breun Seed GmbH & Co. KG.
- LG Nida fra franske Limagrains sitt tyske foredlingsprogram.

Det ble godkjent én vårhvetesort i 2024.

- Isak (GN15549).

Ressurser

Hvete programmet har bestått av foredler i full stilling, minus tid til forskningsprosjekter.

Assisterende kornforedler med ansvar for høstkorn i 25 % stilling (har vært i barselpermisjon fra juni).

To teknikere i kornavdelingen jobber hovedsakelig med hvete, men også med forskningsprosjekter med tilknytning til hvete foredlingen.

Og ekstrahjelp etter behov.

Samarbeid

Vi fortsetter samarbeidet med Lantmännen om foredling av høsthvete for nordlige områder i henhold til avtale, men det ble ikke sendt noe nytt materiale i F4 for såing i Norge høsten 2024.

Hvete foredlingsprogrammet tester materiale fra mange utenlandske samarbeidspartnere:

- Vårhvete: 107 Sorter/linjer fra 11 foredlere fra syv land.
- Vårtriticale: ni Sorter/linjer fra to foredlere fra to land.
- Vårrug: to sorter fra tyske KWS.
- Høsthvete: 111 Sorter/linjer fra 15 foredlere fra syv land.
- Høsttriticale: 22 linjer fra tre foredlere fra tre land.
- Høstrug: 11 sorter fra tre foredlere fra to land.
- Utprøving av avansert foredlingsmateriale og lovende sorter for det norske markedet skjer i samarbeid med NMBU, NIBIO og NLR.
- PPP-prosjekt i vårhvete i samarbeid med SLU, NMBU og nordiske foredlingsfirmaer.
- Betydelig samarbeid med NMBU og NIBIO i sykdomstesting og forskningsprosjekter.
- Samarbeid med Nofima og hovedaktørene i møllebransjen om uttesting av nye sorters bakekvalitet.
- Graminor er med i Matkornpartnerskapet som har som mål å øke andelen norsk hvete i brødmelet.

Vårhvetete

Det fuktige været under modning og innhøsting hadde størst virkning på kvaliteten til vårhveten, og mye vårhvetete ble nedklassifisert til førkorn. Under en tredjedel av den leverte avlingen har holdt matkvalitet. Som i foregående sesong ble det derfor produsert lite norsk mathvetete i 2024, og det har vært lite diskusjon om fordeling mellom klasser denne sesongen. Den nye klassifiseringen av mathvetete vil antakelig ikke få særlig innvirkning på sortsutviklingen i vårhvetete. Det er stort sett samme kvaliteter som etterspørres. Men de to siste sesongene med kvalitetsproblemer har vist oss at det viktigste blir å utvikle sorter som tåler utfordrende modnings- og innhøstingsforhold.

Betong var den mest solgte sorten med markedsandel på 30 %, fulgt av Caress (Lantmännen) (22 %) og Mirakel (20 %). Helmi (Boreal), som skiller seg fra de andre sortene ved at den er svært tidlig, tok 10 % av markedet. Krabat henger fortsatt med og har en markedsandel på 5 %. Festus har vært

under oppformering et par år, men på grunn av den utfordrende 2023-sesongen er det fortsatt svært lite tilgjengelig såkorn av sorten. Det er også flere andre sorter med små markedsandeler. Dette er enten rester av sorter på vei ut av markedet, eller små partier som er blitt importert.

Høsthvetete

Det var sådd lite høstkorn høsten 2023, og en del av det sådde arealet ble sådd svært sent. En varm og tørr vår var ikke gunstig for høsthveten, og avlingene ble under middels. For andre år på rad er det sådd relativt små høstkornarealer i Norge. Dette skyldes de utfordrende værforholdene for såing som preget høsten 2024.

Førhvetesortene som er på markedet er svært yterike, og de har bra vinterherdighet. Derfor har førhveten økt sine markedsandeler, og de nærmer seg til sammen halve høsthvetearealet. Selv om det er behov for den norskproduserte førhveten,

«Det ble godkjent to nye havresorter i 2024: Glomma og Alvar.»

er det ønskelig at andelen med mathvetesorter øker. Det har tidligere vært vanskelig å få brukt all den norskproduserte høsthveten til mat. Men med den nye klassifiseringen med bedre sortering i flere kvalitetsklasser, bør mølle- og bakeindustrien bli i stand til å utnytte den norskproduserte høsthveten bedre.

Det ble solgt tilsvarende mengde høsthvete som forrige sesong med ca. 20 % av totalt fire sorter. Størst var den nye fôrhetesorten Rotax (Strube) med vel 22 %, foran den nye brødhvetesorten Lizzie (fra foredlingssamarbeidet mellom Lantmännen og Graminor) også med 22 %. Deretter fulgte den gamle brødhvetesorten Kuban (Syngenta) med 21 % og den gamle fôrhetesorten Jantarka (Danko) med 18 %. Andre sorter av en vis betydning er brødhvetesortene Praktik (RAGT) og Julius (KWS) med ca. 5 % markedsandel hver.

Salget av såkorn av høstrughvete i 2024 tilsvarte 17 % av høstvetesalget. Fôrindustrien foretrekker fôrhvete framfor rughvete. Så en større andel fôrøsthvete på bekostning av høstrughvete er en ønsket utvikling. Det er ønskelig for norsk selvforsyning og matsikkerhet at produksjonen av mathvete økes.

Bygg

Offisiell verdiprøving og godkjenning

6 rad

I 2024 var det totalt ti bygglinjer i offisiell verdiprøving.

Det var én GN-linje i tredje år i 2024 (GN16081). Det var ingen GN-linje i andre år, men én Linje fra Nordic Seed.

Det var ingen GN-linje i første år.

2-rad

Det var én GN-linje i tredje år i 2024 (GN18599) og én linje fra Lantmännen og to fra Sejet.

Det var én GN-linje i andre år (GN191026) og én fra Sejet og én fra Secobra.

Det var to GN-linjer i første år (GN201314 og GN201036) og én fra Sejet

Godkjente sorter

To sorter seksradsbygg ble godkjent i 2024: Vetle (GN16329) og Torstein (GN17045)

Ressurser

I bygg jobbet 0,8 foredlerårsverk, 3,5 teknikere inkludert linjeavl. I tillegg kommer ca. 0,2 ekstrahjelp.

Samarbeid

Vi samarbeider med NLR, NIBIO og NMBU i feltforsøk, utveksling av erfaringer og utstyr og delvis datautveksling. I tillegg har vi flere prosjektpartnere i ulike forskningsprosjekter.

Generelt

2024 var et vanskelig år med utfordrerne værforhold preget av tørke i mai og deretter store mengder nedbør sommer og høst. Dette påvirker såkornkvalitet og mengder for 2025 negativt.

Havre

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I 2024 var det totalt fire havrelinjer i offisiell verdiprøving.

Det var én GN-linje i tredje år i 2024 (GN17028)

Det var én GN-linje i andre år i 2024 (GN16155)

Det var én GN-linje i tredje år i 2024 (GN20143) og én linje fra Saatzych Edelhof i Østerrike (SEF 92-19 SH)

Godkjente sorter

To havresorter ble godkjent i 2024. Glomma (GN17033) og Alvar (Lantmännen)

Ressurser

I Havre jobbet ca. 0,8 foredler, og ca. to teknikere inkludert linjeavl. I tillegg kommer ekstrahjelpere.

Samarbeid

Vi samarbeider med NLR, NIBIO og NMBU i feltforsøk, utveksling av erfaringer og utstyr og delvis datautveksling. I tillegg har vi flere prosjektpartnere i ulike forskningsprosjekt.

Generelt

Det var en vanskelig vekstsesong med veldig varm og tørr mai. Store mengder nedbør og kraftig vind sensommer og høst forårsaket store areal med legde som gjorde innhøsting krevende. Totalt sett påvirker dette såkornkvaliteten og mengden for 2025 negativt.

Engvekster

Offisiell verdiprøving og godkjenning

Verdiprøving (VP) i engvekster blir praktisert med periodisering. Det vil si at det bare settes i gang prøving av nye sorter innenfor en art hvert femte år. Dette ble gjennomført første gang i 2020. VP av flerårige engvekster blir lagt ut tre påfølgende år med tre høsteår for hvert utlegg. En kandidatsort er derfor i testing i seks år fra første anleggsår til siste høsteår. Dette er årsaken til at ingen engvekster er ferdigprøvd i verdiprøving i 2023 og 2024. Det ble ikke startet ny prøving i 2024.

I 2020 ble det startet prøving av to raisvingel (GnRs1161-6x, GnRs1156-4x). Disse har siste år i testing i 2025. Det er fire timotei i testing som blir

ferdige i 2026. Rødkløver og hvitkløver testes samtidig, og det er to kandidater av hvitkløver og syv rødkløver (tre diploide og fire tetraploide) som har siste forsøksår i 2027.

Det pågår veiledningsprøving i artene rødkløver og timotei som avsluttes i 2025, og engsvingel ble avsluttet i 2024.

Tre rødkløversorter ble godkjent i DUS-test i 2024 (VåRk0624-2x, VåRk0625-2x, GnRk0747-2x).

Godkjente sorter

Sorten Linnea (raisvingel 6x) kom på offisiell sortliste i 2024.

Ressurser

Engvekstprogrammet består til vanlig av én foredler, én assisterende foredler og tre teknikere. Disse er ansvarlige for foredlingsprogrammet, og oppformering av prebasis for engvekster på Graminor.

Programmet har vært sterkt redusert grunnet høyt sykefravær i 2024. Dette har ført til noe nedskalering, blant annet reduksjon i antall oppformeringer

av SYN2 og FS2 og ingen parkryssninger (FS1). Det er blitt leid inn noe ekstra mannskap gjennom året.

Samarbeid

Feltforsøk gjennomføres i samarbeid med NIBIO og NLR for å kunne teste i ulike regioner. Andre samarbeidspartnere i 2024 er NMBU, Felleskjøpet Agri, Strand Unikorn, Norsk Frøavlerlag, NordGen, Lantmännen (Sverige), Lantmännen Agri Oy (Finland), Castel Agri (Sverige) og DLF (Danmark).

Poteter

Offisiell verdiprøving og godkjenning

I potetprogrammet er det en ny sort som er ferdig i verdiprøving og DUS test, og klar for vurdering av plantesortsnemnda i mars 2025.

Det er to linjer som er ferdig med andre året i verdiprøving og fire linjer er ferdig med første år

verdiprøving. Det blir meldt inn to nye linjer som går inn i første året i verdiprøving i 2024.

Det ble importert fire nye sorter fra utenlandske foredlere i 2024, herav to chipssorter og to til pommers frites markedet. I tillegg er det innvilget ytterligere import av fem sorter til matmarkedet.

Godkjente sorter

To nye sorter ble godkjent på den norske sortslista i 2024.

- Eggen (P03 -19-21) er en halvtidlig gul sort til chipsproduksjon. Denne sorten er tenkt som erstatning til Bruse, som blir faset ut av markedet.
- Bye (GA11.12.088.001) er en halvsen gul pommers frites sort. Den egner seg også godt som bake- og matpotet.

«Vekstsesongen 2024 startet veldig godt for potet. Frem til juli hadde vi optimale forhold for vekst og utvikling.»

Ressurser

Potetprogrammet består av tre teknikere, en assisterende foredler og ca. 0,2 foredlerårsverk. I tillegg er det noe innleid ekstrahjelp i sesong og ved behov. Potetprogrammet har tatt i bruk optisk sorterer for automatisk sortering og kvalitetsbedømming av knoller. Dette er teknologi som effektiviserer arbeidet betraktelig. Markørassistert seleksjon bidrar videre til at seleksjonen kan gjøres mer presis, og at kryssingsprogrammet kan økes innen rammene av dagens ressurser.

Samarbeid

De viktigste norske samarbeidsinstitusjonene i potetforedlingsprogrammet er NIBIO og Norsk Landbruksrådgiving. Vi har tett samarbeid med disse aktørene for testing og utprøving av egne sorter/linjer. Det er også et utstrakt samarbeid med utenlandske sortsforedlere, spesielt i Nederland, men også i Danmark, Tyskland, Storbritannia og Frankrike. For innspill fra markedet er det etablert flere arbeidsgrupper med relevante aktører. Disse gir innspill og råd som er relevante for sine markedssegmenter.

Generelt

Vekstsesongen 2024 startet veldig godt og frem til medio juli hadde vi tilnærmet optimale forhold for vekst og utvikling. Resten av sesongen var preget av stort tørråtepress kombinert med ustabil vær og til tider store nedbørmengder. Til tross for dette ble alle felt høstet. Når vi har sortert igjennom alle kvalitetsfelt er det gledelig å se at avlingen holder god kvalitet.

Årets store begivenhet i bransjen var EAPR konferansen som for første gang ble arrangert i Norge. Her var hele potetbransjen engasjert og Graminor var en aktiv deltager – involvert på flere måter og bidro til at dette ble et vellykket arrangement.

Åpen Potetdag på Graminor var godt besøk. Vi har også deltatt på ulike potetarrangementer og feltvandring i regi av NLR og NIBIO samt besøkt alle feltvertene hvor vi har testing av nye sorter.

Frukt og bær

Det er ikke offisiell verdiprøving i frukt og bær, men det er åtte plommeseleksjoner, åtte epleseleksjoner, fire bringebærseleksjoner og ti jordbærseleksjoner i ekstern prøving. Det er i 2024 plantet ut prøvefelt av tre nye eplesorter fra Graminor hos 6 COOP-produsenter i Norge og hos samarbeidspartnere i Sverige og Åland. I tillegg fire prøvefelt med tre nye plommeseleksjoner, ett forsøk med åtte remonterende jordbærsorter ved NIBIO Apelsvoll og to andre seleksjoner i samarbeid med Bama og Gartnerhallen.

Det er ingen nye rettsbeskytta sorter i frukt og bær i 2024. Fire eplesorter er i DUS-test.

Ressurser

Det ble brukt ett foredlerårsverk og 2,5 teknikerårsverk på foredling i frukt og bringebær, mens samlet forbruk i jordbær er 0,15 foredlerårsverk og 1,7 teknikerårsverk. En nærings-PhD tilknyttet epleprogrammet fullførte sitt utdanningsløp

med forsvar av avhandling i desember 2024. En annen nærings-PhD valgte å avslutte sitt utdanningsløp tidlig i 2024. Samlet for Graminor og Njøs frukt- og bærseier ble det brukt 1,4 foredlerårsverk og 1,3 teknikerårsverk på disse to utdanningsstillingene.

Samarbeid

I 2024 startet et treårig nordisk-baltisk PPP-prosjekt i bær, ledet av Njøs frukt- og bærseier, der Graminor bidrar med innsats. Foredlingsprogrammene har også prosjektsamarbeid med NIBIO på prosjektene «RobustRubus» og «JordbærSmak», med NMBU innen et prosjekt på CRISPR i epler, og prosjekt med uttesting av Graminor sine nye bringebærsorter til industri sammen med Askim frukt- og bærpresseri.

Proteinvekster

2024 var fjerde året med sortsprøving av erter og åkerbønner i regi av Graminor. Denne sortsprøvinga vært en del av forskningsprosjektet FutureProteinCrop siden 2022.

Resultater fra forsøkene i de første tre sesongene har blitt brukt i vitenskapelige studier, og materialet i prøvinga har derfor blitt holdt mest mulig konstant. I tillegg er resultatene gjort tilgjengelige for frøforretningene som støtte til deres import og markedsføring. Før sesongen 2024 ble det gjort et strengt utvalg av materiale. Intensjonen var å bare prøve videre materiale som kunne være interessant for markedsføring i Norge. Interessen fra foredlere rundt testing av nytt materiale var imidlertid svært stor. Reduksjonen av antall genotyper i testing ble derfor ikke så stor som antatt. I 2024 hadde den følgende omfang.

35 sorter av erter fra ni foredlere fra seks land ble prøvd i forsøk med tre gjentak på tre steder.

42 sorter av åkerbønner fra seks foredlere fra fem land ble prøvd i forsøk med fire gjentak, to med og to uten fungicidbehandling, på tre steder.

20 foredlingslinjer av åkerbønner fra Nordic Seed, oppformert på Staur i 2023, ble prøvd sammen med markedsorter i forsøk med tre gjentak på Staur.

50 foredlingslinjer av åkerbønner fra Nordic Seed ble oppformert på Staur for forsøk i 2025.

Krysninger til genetiske studier ble gjort i veksthus på vinteren.

Ressurser

Personellressurser brukt i dette prosjektet i Graminor denne sesongen tilsvarer:

- Administrasjon og foredling: 1/6 årsverk
- Forskningstekniker: 2/3 årsverk

Samarbeid

Utpøving av materialet var koordinert med forsøk på NMBU og NIBIO Apelsvoll hvor det samme sortsmaterialet ble prøvd. Vi har hatt et nært samarbeid gjennom sesongen med møter og utveksling av forsøksresultater.

Samarbeid er innledet med Nordic Seed med tanke på kompetanseoverføring og tilgang til foredlingsmateriale av åkerbønner.

Generelt

Høye gjødselpriser har ført til økende interesse for å dyrke nitrogenfikserende proteinvekster. Det er også et mål om å øke den norske produksjon av vegetabilsk protein, noe som førte til økt arealtilskudd for proteinvekster ved vårens jordbruksoppgjør. Spesielt interessen for å dyrke åkerbønner har vært økende. Arealene av proteinvekster i Norge er imidlertid for små til å rettferdiggjøre egne foredlingsprogram. Det tas i stedet sikte på en omfattende prøving av sorter og andre aktuelle genotyper fra foredlere i våre naboland og andre aktuelle områder.

Forskning, utvikling og innovasjon

Graminor deltar i flere nasjonale, nordiske og internasjonale forsknings og utviklingsprosjekter. Målet med Graminor sitt forsknings- og utviklingsarbeid er å utvikle og ta i bruk ny kompetanse og nye teknologier for en mer effektiv og presis sortsutvikling.

Kompetansebygging for en moderne foredling

Graminor bruker betydelige ressurser på kompetansebygging, spesielt på å utdanne fremtidige foredlere. Dette er nødvendig for å opprettholde en bærekraftig og fremtidsrettet norsk planteforedling. Graminor jobber med å bygge kunnskap innen genetiske teknologier, presisjonsforedlingsmetoder og grundig forståelse av plantebiologi og genetikk. Ved å investere i utdannelsen av nye foredlere sikrer vi en fremtidig sortsutvikling av plantesorter egnet for norske vekstforhold. Denne proaktive tilnærmingen bidrar til å ivareta norsk matsikkerhet, fremmer miljømessig bærekraft, og kompetansebygging i næringen.

I de senere årene har Graminor investert i utdanning av fremtidige foredlere i ulike foredlingsprogrammer, hvorav to disputerte i 2024:

Oat breeding in the era of genomics: resistance against Fusarium (OatGen) (Nærings-ph.d.)

Dette prosjektet fokuserte på å utvikle et mer effektivt havreforedlingsprogram, gjennom implementering av nye genetiske verktøy, med fokus på Fusarium-resistens. Kandidaten disputerte ved NMBU i mars 2024, og har siden det tatt over stilingen som havreforedler i Graminor.

Partnere: Graminor (prosjekt eier/leder), NMBU, Nofima.

«Det finnes ingen utdanning for å bli planteforedler i Norge.»

Genome-based breeding technology for high quality apples under Nordic growing conditions (Qapple) (Næring-ph.d.)

Qapple var et nærings-ph.d. prosjekt som arbeidet med å utvikle et mer effektivt epleforedlingsprogram, ved implementering av nye genomiske verktøy i foredlingen. Fokuset var på fruktkvalitet, klimatilpasning og forbrukerpreferanser med tanke på spisekvalitet. Kandidaten disputerte ved NMBU i desember 2024 og blir Norges neste epleforedler, tilknyttet Njøs frukt- og bærseier.

Partnere: Graminor, Njøs Frukt- og Bærseier (prosjekt eier/leder), NMBU, NIBIO, SLU (Sverige).

Kompetansebygging innen KI – The AgriFoodTech AI Initiative

I 2024 har Graminor deltatt i et seks måneder langt kompetansehevingprogram: The AgriFoodTech AI Initiative i regi av NCE Heidner Biocluster og Klosser Innovasjon. Målet med Graminors deltakelse i programmet har vært å styrke bedriftens kompetanse innen kunstig intelligens og utvide vårt nettverk innen AgriFoodTech-virksomheter.

Forskningsprosjekter med deltagelse fra Graminor 2024

Prosjekt tittel	Varighet
Climate Futures – SFI Research Centre – Societal and industry-oriented research centre.	2020–2028
Pre-breeding for Nordic climate resilient Spring wheat (CResWheat) (PPP).	2021–2026
PPP collaboration to advance Nordic potato cultivar development with enhanced resistance to diseases by pre-breeding (PPP_SustainPotato) (PPP).	2021–2026
BERRIES – Development of germplasm for berry crops (PPP).	2024–2026
Robustness of Oats for the Nordic Region (RobOat) (PPP)	2024–2026
Genomic-based breeding technology for the improvement of pre-harvest sprouting resistance in spring wheat under Norwegian climate (SproutResist).	2021–2024
Genomic-based breeding technology for high quality apples under Nordic growing conditions (Qapple).	2021–2024
Increased and market-adapted production of grain legumes in Norway to increase self-sufficiency of proteins for food and feed (FutureProteinCrop).	2021–2025
Phenotyping for healthier and more productive wheat crops (PhenoCrop).	2021–2025
Climate resilient and market adapted Norwegian winter wheat production (ProHøst).	2021–2025
How high can we get? High-yielding and winter hardy perennial ryegrass cultivars for higher latitude (HighGrass).	2022–2025
Sustainable solutions for profitable raspberry and blackberry production (RobustRubus).	2022–2025
Tilskudd til prosjektet Kornsorter for økologisk Landbruk (Økologisk såkorn)	2023–2025
Utvikling av bærekraftsindikatorer for potet (Bærekraftsindikatorer)	2024–2025
Future Food Security in the Nordic-Baltic Region: Merging Past, Present, and Future (NorBalFoodSec).	2023–2026
Increased protein production from Norwegian barley for animal feed (Protein Bar).	2023–2026
Innovative tools to tackle soil-borne pathogens in cereals (CeNem).	2023–2026
Adapting oats to final Frontier (OatFrontiers)	2023–2026
Sustainable potato production in Norway by precision breeding (GE-Sustain)	2024–2027
A more sustainable Norwegian oat industry by increased genetic diversity and diversified food products (DiversityOats)	2024–2027
Data-led transformation solution for sustainable forage grass farming using genomics, robotics and energy efficient sensors (DLT-Farming)	2024–2027
From gene to bread: Building knowledge and exploiting technology to achieve high wheat self-sufficiency in Norway (Gene2Bread)	2024–2027

Eierskap i andre selskaper

Bjørke Eiendom AS

Selskapet ble etablert i 2005 og eies 100 % av Graminor AS. Formålet med selskapet er å drive eiendomsutvikling og utleie av fast eiendom. Selskapet eier Bjørke forsøksgård i Hamar Kommune. Styret for Bjørke Eiendom AS har i 2024 bestått av Hans Frode Kielland Asmyhr (leder). Kristin Børresen er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.24 viser overskudd med kr 87 878 og sum egenkapital med kr 15 825 805.

Njøs frukt- og bærserter AS

Selskapet ble etablert i 2007 med Gartnerhallen (22 %), Vestland fylkeskommune (22 %), Graminor (22 %), Lerum (11 %) og 6 fruktlager/produsenter i Vestland (23 %) som aksjonærer. Njøs frukt- og bærserter er nasjonalt foredlingscenter for norske frukt- og bærsorter. I tillegg jobber selskapet med forsknings- og utviklingsprosjekter som skal fremme norsk frukt- og bærnæring. Styret for Njøs frukt- og bærserter AS har bestått av Harald Blaaflat Mundal (leder), og styremedlemmene:

Hans Christian Bjerketveit, Jan Audun Larsen, Kristin Børresen, Nico Johannes Kalkdijk, Ole Runar Lyslo og Trude Risnes. Stein Harald Hjeltnes er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.23 viser underskudd med kr 270 602 og sum egenkapital med kr 2 770 909.

Sagaplant AS

Selskapet ble etablert 1. september i 2008 med Gartnerhallen (34 %), Graminor (25 %), NORGRO (25 %), E-plant Norge (10 %) og NIBIO (6 %) som aksjonærer. Selskapet driver sin virksomhet på tidligere Sauherad prestegård i Midt-Telemark kommune. Styret har bestått av Kai Ståle Knutsen (leder), Arne Hermansen (nestleder), og styremedlemmene: Kjetil Lerfall, Laila Odden, Tor Kjetil Lie Kongsrud og Øyvind Wollan. Tor Skilbred er daglig leder for selskapet. Årsregnskapet pr. 31.12.23 viser overskudd med kr 2 141 494 og sum egenkapital med kr 11 335 932.

Medarbeidere og organisasjonen

Ytre miljø

Selskapets virksomhet medfører liten fare for det ytre miljø. Det er utarbeidet en gjødselplan for eiendommen, og plantevernmidler håndteres i henhold til gjeldende lover og forskrifter.

Personalet

Ved utgangen av 2024 var det 35 fast ansatte i Graminor og totalt antall årsverk var 34,05. Av de fast ansatte er 17 kvinner. I tillegg var 35 personer ansatt som ekstrahjelp/sesonghjelp. Dette utgjorde 4,28 årsverk.

Det har ikke vært meldte skader knyttet til jobb blant ansatte i 2024. Sykefraværet var i 2024 5,5 % som er en økning på 3,4 % fra 2023. I 2024 er 4,4 % av sykefraværet sykemeldinger, herav en langtids-sykemelding. Selskapet byttet bedriftshelsetjeneste i 2024 fra Falck Norge AS til Salutis HMS AS. Verneombud og ledelse har et felles ansvar for at HMS-arbeidet følges opp etter forskrift og at dette er en kontinuerlig del av virksomheten.

I 2024 tok tre ansatte (en mannlig og to kvinnelige) ut foreldrepermisjon.

Arbeidsmiljøet ved bedriften er etter styrets mening godt. Samarbeidet mellom fagforeningene og bedriftsledelsen fungerer godt. Selskapet har ingen hendelser i 2024 som bryter med definisjonene til likestilling og diskriminering.

I henhold til arbeidsmiljøloven er det opprettet et arbeidsmiljøutvalg bestående av fire representanter, (to fra arbeidsgiver- og to fra arbeidstaker-siden). Det er avholdt totalt tre møter i 2024. Det gjennomføres årlig medarbeidersamtaler med ansatte.

Administrasjonen og styret har gjennom året 2024 jobbet med oppdatert strategi for selskapet for perioden 2025–2030. Det har vært gode diskusjoner rundt utfordringene av å være et lite selskap i en internasjonal bransje med multinasjonale selskaper. Utviklingen innenfor genteknologi går raskt. Det å ha ressurser og kapital til videre utvikling av selskapet er viktig for å være konkurransedyktig.

Resultat

	2024 Graminor AS	2023 Graminor AS
Utbytte	0	0
Avgitt konsernbinding etter skattekostnad	0	0
Overført annen egenkapital	1 242 073	1 621 337
Sum	1 242 073	1 621 337

Graminor

Ridabu, 21.03.2025

BankID Signing
Hans Frode Kielland Asmyhr
2025-03-21

Hans Frode Kielland Asmyhr
Styrets leder

BankID Signing
Hildegunn Norheim
2025-03-21

Hildegunn Norheim
Styremedlem

BankID Signing
Constantin Jansen
2025-03-21

Constantin Jansen
Varamedlem

BankID Signing
Ragnar Dæhli
2025-03-21

Ragnar Dæhli
Nestleder

BankID Signing
Elisabeth Morthen
2025-03-21

Elisabeth Morthen
Styremedlem

BankID Signing
Jostein Fjeld
2025-03-21

Jostein Fjeld
Styremedlem

BankID Signing
Kristine Koller
2025-03-21

Kristine Koller
Styremedlem

BankID Signing
Kristin Børresen
2025-03-21

Kristin Børresen
Adm. direktør

Graminor AS Resultatregnskap

	Note	2024	2023
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER			
Driftsinntekter			
Salgsinntekt – såvarer og silovarer	1	5 017 185	4 359 221
Foredler- og lisensinntekter	1	39 042 187	37 998 063
Tilskudd og andre inntekter	1	41 329 612	39 301 420
Gevinst ved realisasjon av driftsmidler		589 750	1 070 000
Sum driftsinntekter		85 978 734	82 728 704
Driftskostnader			
Foredler- og lisenskostnader	1	8 174 015	9 816 312
Varekostnad	2	3 207 585	2 179 899
Kjøp av foredlings- og forskningstjenester	2	21 529 023	19 911 383
Lønnskostnad	3	29 656 294	28 891 128
Avskrivning på varige driftsmidler	4	3 075 210	2 998 506
Annen driftskostnad	5	21 186 243	18 817 848
Sum driftskostnader		86 828 370	82 615 075
DRIFTSRESULTAT		-849 635	113 629
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Finansinntekter			
Annen renteinntekt	6,7	1 516 669	1 050 294
Annen finansinntekt		4 390	6 032
Sum finansinntekter		1 521 059	1 056 326
Finanskostnader			
Annen rentekostnad		0	5 463
Annen finanskostnad		3 539	1 176
Sum finanskostnader		3 539	6 639
Netto finans		1 517 520	1 049 687
Resultat før skattekostnad		667 885	1 163 315
Skattekostnad	8,9	574 188	458 022
ÅRSRESULTAT		1 242 073	1 621 337
OVERFØRINGER			
Annen egenkapital		1 242 073	1 621 337
SUM OVERFØRINGER		1 242 073	1 621 337

Graminor AS Balanse

	Note	31.12.2024	31.12.2023
EIENDELER			
Anleggsmidler			
Immaterielle eiendeler			
Eierrettigheter	10	4	4
Aktiverte utviklingskostnader	4	219 777	219 777
Utsatt skattefordel	9	2 830 736	2 256 548
Sum immaterielle eiendeler		3 050 517	2 476 329
Varige driftsmidler			
Tomter, bygninger og annen fast eiendom	4	1 299 984	1 574 504
Driftsløsøre, inventar, verktøy, kontormaskiner, ol.	4	12 901 219	14 061 102
Sum varige driftsmidler		14 201 203	15 635 606
Finansielle anleggsmidler			
Lån til selskap i samme konsern	6,7	4 867 419	6 010 765
Investeringer i aksjer og andeler	11	20 896 441	20 896 441
Sum finansielle anleggsmidler		25 763 860	26 907 206
Sum anleggsmidler		43 015 580	45 019 141
Omløpsmidler			
Varer			
Varer	2	3 938 348	4 097 791
Sum varer		3 938 348	4 097 791
Fordringer			
Kundefordringer	12	26 841 728	24 850 128
Andre kortsiktige fordringer		8 034 957	7 912 993
Sum fordringer		34 876 685	32 763 121
Bankinnskudd, kontanter og lignende			
Bankinnskudd, kontanter og lignende	13	20 340 766	18 805 495
Sum bankinnskudd, kontanter og lignende		20 340 766	18 805 495
Sum omløpsmidler		59 155 799	55 666 407
SUM EIENDELER		102 171 378	100 685 548

	Note	31.12.2024	31.12.2023
EGENKAPITAL OG GJELD			
Egenkapital			
Innskutt egenkapital			
Aksjekapital	14	10 600 000	10 600 000
Beholdning av egne aksjer	14	-1 600 000	-1 600 000
Overkurs	14	16 852 455	16 852 455
Sum innskutt egenkapital		25 852 455	25 852 455
Opptjent egenkapital			
Annen egenkapital	15	55 296 880	54 054 807
Sum opptjent egenkapital		55 296 880	54 054 807
Sum egenkapital		81 149 335	79 907 262
Gjeld			
Kortsiktig gjeld			
Leverandørgjeld		9 385 679	8 986 280
Skyldige offentlige avgifter		3 065 501	4 432 808
Annen kortsiktig gjeld		8 570 863	7 359 198
Sum kortsiktig gjeld		21 022 044	20 778 287
Sum gjeld		21 022 044	20 778 287
SUM EGENKAPITAL OG GJELD		102 171 378	100 685 548

Ridabu, 21.03.2025

BankID Signing
Hans Frode Kielland Asmyhr
2025-03-21**Hans Frode Kielland Asmyhr**

Styrets leder

BankID Signing
Hildegunn Norheim
2025-03-21**Hildegunn Norheim**

Styremedlem

BankID Signing
Constantin Jansen
2025-03-21**Constantin Jansen**

Varamedlem

BankID Signing
Ragnar Dæhli
2025-03-21**Ragnar Dæhli**

Nestleder

BankID Signing
Elisabeth Morthen
2025-03-21**Elisabeth Morthen**

Styremedlem

BankID Signing
Jostein Fjeld
2025-03-21**Jostein Fjeld**

Styremedlem

BankID Signing
Kristine Koller
2025-03-21**Kristine Koller**

Styremedlem

BankID Signing
Kristin Børresen
2025-03-21**Kristin Børresen**

Adm. direktør

Noter

Note 1 – Regnskapsprinsipper m.v.

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og god regnskapsskikk for øvrige foretak. Graminor AS er morselskap til og i konsernforhold med Bjørke Eiendom AS, organisasjonsnummer 987 903 147.

Driftsinntekter

Inntektsføring av foredler- og lisensinntekter skjer på årsbasis på grunnlag av såvareforretningenes salg.

Inntektsføringen av annet salg skjer på leveringstidspunktet.

Tilskudd fra offentlige og andre inntektsføres når disse er opptjent. Graminor AS benytter seg av SkatteFUNN-ordningen. Skattevirkningen som følger av kostnader til forsknings- og utviklingsprosjekter etter denne ordningen er inntektsført som tilskudd og andre inntekter. Inntekten er ikke skattepliktig.

Av driftsinntektene utgjør offentlige driftstilskudd kr 29 864 698. Dersom mottatt tilskudd bryter med forutsetningene for tildelingen, vil det medføre krav om etterbetaling. Eventuelle krav om tilbakebetaling kan motregnes i senere års utbetalinger.

Note 2 – Varebeholdningen – kostnader

Varebeholdningen er vurdert til tilvirkningskost, basert på produksjonskalkyler. Det er ikke ukurans i varelageret.

I varekost inngår forbruk av råvarer og hjelpemateriell vedrørende produksjon og foredling mv. Innkjøpte tjenester til foredling inngår i foredlings- og forskningstjenester.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter siste dag i regnskapsåret, samt poster som knytter seg til varekretsløpet. Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi. (Laveste verdis prinsipp).

Anleggsmidler og langsiktig gjeld

Anleggsmidler omfatter eiendeler bestemt til varig eie og bruk for virksomheten. Anleggsmidler er vurdert til anskaffelseskost. Varige driftsmidler føres opp i balansen og avskrivningene er som hovedregel fordelt lineært over antatt økonomisk levetid.

Skatt

Skattekostnaden i resultatregnskapet omfatter periodens betalbare skatt som blir utlignet og forfaller til betaling i neste regnskapsår og endringer i utsatt skattefordel. Skatteøkende og skattereduserende midlertidige forskjeller er utlignet og nettoført.

Balanseført verdi varer	2024	2023
Råvarer og innkjøpte halvfabrikata	1 120 108	984 588
Varer under tilvirkning	1 691 998	1 858 171
Lager av innkjøpte varer	228 669	373 162
Ferdigvarer	897 573	881 870
Sum	3 938 348	4 097 791

Note 3 – Lønnskostnader

Selskapet har hatt 34,05 årsverk i løpet av året.

Spesifikasjon av lønnskostnader	2024	2023
Lønn	24 811 891	24 604 261
Andre ytelser	377 000	286 155
Arbeidsgiveravgift	4 132 053	3 879 588
Styrehonorar	361 900	354 900
Pensjonskostnader	1 660 901	1 599 384
Sosiale ytelser	312 263	299 880
Fradrag skattefunn	-1 999 714	-2 133 040
Totalt	29 656 294	28 891 128

Selskapet har innskuddsbasert pensjonsordning for sine ansatte. Betalt premie er kostnadsført i regnskapet i henhold til regnskapsregler for øvrige foretak.

Pensjonsordningen oppfyller reglene for obligatorisk tjenestepensjon.

Innbetaling til dekning av pensjonspremie for 2024 utgjør kr 1 662 802. Dekning av premie fra fond utgjør kr 58 649. Premiefondet og innskuddsfondet (ikke balanseført) er på kr 1 331 pr. 31.12.24. Omkostninger til pensjonsordningen for 2024 utgjør kr 35 373.

Lønn og annen godtgjørelse til ledende personer utgjør:

Ytelser til styre:

Honorarer til styremedlemmer	361 900
Honorar til Gartnerhallen, styrerepresentasjon	47 000

Lønn og annen godtgjørelse til ledene personer utgjør:

Ytelser til adm.direktør for Graminor AS

Lønn	1 563 172
Andre godtgjørelser	6 844
Betalt pensjonspremie	94 213

Det er ingen bonusavtaler i selskapet.

Note 4 – Varige driftsmidler/anleggsmidler

Varige driftsmidler	Driftsløsøre, inventar ol	Tomter, bygninger og annen fast eiendom	Immaterielle eiendeler	Sum
Anskaffelseskost pr 01.01	46 128 731	2 745 203	219 777	49 093 711
Tilgang i året	1 640 806	0	0	1 640 806
Avgang i året	0	0	0	0
Anskaffelseskost pr 31.12	47 769 537	2 745 203	219 777	50 734 517
Akkumulert av- og nedskrivninger 01.01	-32 067 628	-1 170 699	0	-33 238 327
Akkumulert av- og nedskrivninger 31.12	-34 868 318	-1 445 219	0	-36 313 537
Balanseført verdi pr 31.12	12 901 219	1 299 984	219 777	14 420 980
Årets av- og nedskrivninger	2 800 690	274 520	0	3 075 210
Økonomisk levetid	okt.33	10.okt	0	
Avskrivningsplan	Lineær	Lineær	Lineær	

Note 5 – Revisjon

Godtgjørelse til revisor	2024	2023
Revisjon	217 746	171 510
Andre tjenester	52 050	34 145
Sum godtgjørelse til revisor	269 796	205 655

Sum honorar utbetalt til revisor er ekskl. mva.

Note 5 – Annen driftskostnad

Graminor AS driver sin virksomhet fra leide lokaler. Inkludert i annen driftskostnad er leiekostnader lokaler med kr 6 606 578 og leiekostnader jord med kr 1 378 462. Leieperioden for Bjørke Forsøksgård løper fra 30.09.2015 til 30.09.2030 med rett til fornyelse av leieavtalen med 10 år fordelt på opsjonsperioder á 5 år. For jord er leieperioden fra 5 til 10 år.

Note 6 - Mellomværende med foretak i samme konsern

	2024	2023
Kortsiktig fordring, forskudd husleie	3 487 739	3 835 180
Kundefordring på konsernselskap	0	0
Leverandørgjeld til konsernselskap	0	0
Annen kortsiktig gjeld til konsernselskap	0	0
Lån til datter, jfr. her note 7	4 867 419	6 010 765
Mellomværende med tilknyttede selskap		
Kundefordringer på tilknyttede selskap	1 091 970	1 291 658
Leverandørgjeld til tilknyttede selskap	0	500 000

Note 7 – Lån til datterselskap

Selskapet har gitt et lån til Bjørke Eiendom AS pålydende 17,2 millioner med rente på 4,00 % p.a. Rentesatsen justeres årlig med endringen i Norges Banks styringsrente. Lånet løper over 15 år fra september 2015.

Renteinntekten på lånet utgjør kr 473 475 og inngår i annen renteinntekt. Avdrag er mottatt, kr 1 143 346, og er i henhold til avtalt nedbetalingsplan.

Fordringens pålydende pr. 31.12.24 er kr 4 867 419.

Lån til Bjørke Eiendom AS utgjør 6,06 % av selskapets egenkapital.

Det er stilt sikkerhet for Graminor AS sin fordring på datter med pant i fast eiendom hos Bjørke Eiendom AS med kr 18 000 000.

Note 8 – Spesifisering av skatt

Skattekostnad	2024	2023
+/- Endringer i utsatt skatt/utsatt skattefordel	574 188	458 022
Skattekostnad	574 188	458 022
Skattesats i inntektsåret	22 %	22%
Skattepliktig inntekt – spesifikasjon av årets skattegrunnlag		
Resultat før skatt	667 885	1 163 315
Permanente forskjeller	-3 277 830	-3 245 230
+/- Endring i midlertidige forskjeller	12 920	-348 163
= Inntekt	-2 597 025	-2 430 077
Fradrag tilskudd SkatteFunn – tilgodehavende skatte	- 3 219 729	-3 228 779
Betalbar skatt i balansen	0	0

Note 9 – Midlertidige forskjeller – utsatt skatt/skattefordel

Utsatt skatt/utsatt skattefordel i balansen avsettes på grunnlag av forskjeller mellom regnskapsmessige og skattemessige verdier i henhold til norsk regnskapsstandard for skatt. Midlertidige skatteøkende og skattereduserende forskjeller som kan utlignes er nettoført.

Midlertidige forskjeller knyttet til:	01.01.2024	31.12.2024	Endring
Anleggsmidler	2 159 196	2 146 276	12 920
Fremførbart underskudd	-12 416 232	-15 013 257	2 597 025
Netto forskjeller	-10 257 037	-12 866 981	2 609 945
Sum midlertidige forskjeller som påvirker betalbar skatt	-10 257 037	-12 866 981	2 609 945
Utsatt skattefordel 31.12.2024 basert på 22 %	2 256 548	2 830 736	574 188

Note 10 – Rettigheter

Graminor AS eier, disponerer eller representerer det alt vesentlige av rettighetene til norske plantesorter og foredingsmateriale. Rettigheter og forpliktelser vedrørende dette er regulert i avtaler.

Ved en eventuell avvikling e.l. av Graminor AS skal rettighetene til deler av materialet under visse forutsetninger tilbakeføres til aksjonærene, herunder Staten. Forpliktelser vedr. tilbakeføring av materialet gjelder i begrenset utstrekning ved en eventuell konkurssituasjon.

Note 11 – Aksjer, datterselskap og tilknyttede selskap

Selskapet eier følgende aksjer og andeler:

Selskap	Antall aksjer/andeler		Bokført verdi
	eiet	totalt	
Bjørke Eiendom AS	1000	1000	20 146 774
Njøs Frukt- og børsenter AS	10	45	103 000
Sagaplant AS	266	1000	646 667
Glommen Mjøsen SA	17		0

Selskapet eier 100 % av Bjørke Eiendom AS (1000 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Bjørke Eiendom AS ble stiftet i 2005 og har forretningskontor på Bjørke i Hamar kommune. Bjørke Eiendom AS har en egenkapital på kr 15 825 805 pr. 31.12.24. Årsresultatet for 2024 utgjør et overskudd på kr 87 878.

Selskapet eier 22,5 % av Njøs Frukt- og Børsenter AS (10 aksjer). Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Njøs Frukt- og Børsenter AS ble stiftet i 2007 og har forretningskontor på Njøs i Leikanger som ligger i Sogndal kommune. Njøs Frukt- og børsenter AS har en egenkapital på kr 2 770 909 pr. 31.12.23. Resultatet for 2023 viser underskudd med -kr 270 602.

Selskapet eier 25 % av Sagaplant AS. Aksjene er oppført i balansen til kostpris. Selskapet ble stiftet 1.9.2008. Selskapet holder til i Midt-Telemark kommune. Sagaplant AS har en egenkapital på kr 11 335 932 pr. 31.12.22. Resultatet for 2023 viser overskudd med kr 2 141 494.

Note 12 – Kundefordringer

Kundefordringer er vurdert til pålydende. Det forventes ikke tap i kundemassen.

Note 13 – Bankinnskudd

I posten for bankinnskudd inngår egen konto for bundne skattetrekkmidler med kr 1 123 307. Skattetrekkkonto var på kr 961 214 pr. 31.12.23.

Skyldig skattetrekk 31.12.24 utgjør – kr 1 123 307.

Note 14 – Aksjekapital og aksjonærfordeling

Eier	Antall aksjer	Antall aksjer i %	Aksjekapital
Felleskjøpet Agri SA	3 889	36,7	3 889 000
Landbruks- og matdepartementet	2 991	28,2	2 991 000
Staten ved NIBO, Norsk Institutt For Bioøkonomi	530	5,0	530 000
Staten ved NMBU, Norges miljø- og vitenskapelige universitet	90	0,8	90 000
Sum Staten	3 611	34,0	3 611 000
Egne aksjer, Graminor AS	-1 600	-15,1	-1 600 000
Strand Unikorn AS	1 000	9,4	1 000 000
Gartnerhallen SA	500	4,8	500 000
Totalt antall aksjer	9 000	100	9 000 000

Note 15 – Egenkapital

	Aksjekapital	Overkurs	Annen egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital 01.01.2024	9 000 000	16 852 455	54 054 807	79 907 262
+årsresultat			1 242 073	1 242 073
Egenkapital 31.12.2024	9 000 000	16 852 455	55 296 880	81 149 335

Resultat Graminor 2024 Prosjektspesifikasjon

I samsvar med krav om regnskapsmessig skille for aktiviteter i kommersielle og ikke-kommersielle programmer for selskaper hvor staten har eierandel er det utarbeidet spesifikasjon på samme form og inndeling som for årsregnskapet. Graminor AS er definert som kategori 3 selskap som betyr at selskapet primært ikke opererer i konkurranse med andre selskaper, men inngår i gruppen av selskaper der staten søker mest mulig effektiv oppnåelse av sektorpolitiske mål. Målet for Graminor AS er samfunnsoppdraget med å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale.

Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring. Å sikre aktiviteter i selskapet i henhold til samfunnsoppdraget er ikke mulig uten statlig støtte til de ikke-kommersielle programmene. Spesifikasjonen viser driftsinntekter, driftskostnader og driftsresultat fordelt på programmene. Egenkapitalen i selskapet, se her balansen i årsregnskapet, er bygd opp fra kommersielle programmene. Egenkapitalrentabiliteten er resultat av de kommersielle programmene. Det er ikke gjeld i selskapet knyttet til de ikke-kommersielle programmene.

Produktspesifikasjon År: 2024	Bygg 6-rad		Bygg 2-rad		Havre	Hvete	Engvekster	Potet	Frukt og bringe-bær	Jordbær	Produksjon og handel	Fou	Admini- strasjon	SUM
Salgsinntekt – såvarer og silovarer	25 000	25 000	50 000	100 000	287 948	10 479	0	0	4 300 631	29 725	188 403	5 017 185		
Foredler- og lisensinntekter	8 395 245	6 013 642	5 914 241	6 904 217	5 163 252	5 860 066	476 699	314 824	0	0	0	39 042 187		
Tilskudd og andre inntekter	0	2 500 000	0	0	6 380 000	6 100 099	5 050 000	4 190 000	3 244 698	13 864 815	0	41 329 612		
Andre inntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	589 750	0	0	589 750		
Sum driftsinntekter	8 420 245	8 538 642	5 964 241	7 004 217	11 831 199	11 970 644	5 526 699	4 504 824	8 135 079	13 894 540	188 403	85 978 734		
Foredler- og lisenskostnader	198 325	2 722 606	65 825	1 498 110	5 751	3 551 520	77 792	54 086	0	0	0	8 174 015		
Varekostnader	20 051	21 420	34 473	39 275	134 214	184 980	51 576	8 060	2 593 336	47 756	72 442	3 207 584		
Kjøp foredlings- og forsknings-tjenester	225 127	278 187	344 214	175 715	1 925 313	589 039	5 158 747	1 014 184	2 641 100	9 102 399	75 000	21 529 023		
Personalkostnader	1 174 510	1 471 052	1 706 893	2 595 046	3 016 881	3 439 148	22 594	929 462	2 852 855	6 224 275	6 223 571	29 656 287		
Avskrivninger	100 000	100 000	130 000	130 000	463 210	400 000	0	50 000	1 312 000	300 000	90 000	3 075 210		
Andre driftskostnader	2 112 807	3 659 240	3 602 350	6 301 826	6 291 981	5 869 736	215 990	2 449 031	-1 264 212	-1 779 890	-6 272 611	21 186 250		
Tap på fordringer	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Sum driftskostnader	3 830 821	8 252 506	5 883 755	10 739 972	11 837 348	14 034 423	5 526 699	4 504 824	8 135 079	13 894 540	188 403	86 828 370		
Driftsresultat	4 589 425	286 137	80 486	-3 735 755	-6 149	-2 063 779	0	0	0	0	-0	-849 635		
Renteinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 516 669	1 516 669		
Finansinntekter	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 390	4 390		
Rentekostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
Finanskostnader	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3 539	3 539		
Netto finansresultat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 517 520	1 517 520		
Resultat før skattekostnad	4 589 425	286 137	80 486	-3 735 755	-6 149	-2 063 779	0	0	0	0	1 517 520	667 885		
Skattekostnad	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-574 188	-574 188		
Resultat	4 589 425	286 137	80 486	-3 735 755	-6 149	-2 063 779	0	0	0	0	2 091 708	1 242 073		

Styrets årsmelding 967247359 GRAMINOR AS

Formål og drift

Selskapets formål er å drive planteforedling, sortsrepresentasjon og prebasisavl for å sikre at norsk jord- og hagebruk får tilgang på klimatilpasset, variert og sykdomsfritt sortsmateriale. Selskapet skal dessuten etablere samarbeid med utenlandske foredlere om planteforedling, sortsrepresentasjon, prebasisavl og markedsføring. Selskapet har forretningskontor og virksomheten drives fra Bjørke Forsøksgård i Hamar Kommune.

Nødvendig eiendom og anlegg leies av Bjørke Eiendom AS, hvor Graminor er eneeier. Graminor AS kjøper foredlingstjenester innen frukt og bær av Njøs frukt- og bærcenter AS i Vestland Fylke.

Rettvisende oversikt over utvikling, resultat og stilling

Selskapets driftsmessige og markedsmessige risikoer er eksterne faktorer som vær- og klimatiske forhold, endring i produsent- og forbrukeratferd samt rammebetingelser gitt av statlige myndigheter.

Graminor AS deltar i flere nasjonale, nordiske og internasjonale forsknings- og utviklingsprosjekter. Målet med Graminor AS sitt forsknings- og utviklingsarbeid er å utvikle og ta i bruk ny kompetanse og nye teknologier for en mer effektiv og presis sortsutvikling.

Fremtidig utvikling:

Selskapet legger forutsetning for fortsatt drift til grunn for virksomheten.

Selskapets strategi for tidsperioden 2025 - 2030 er i prosess. Visjonen er utvikling av de beste plantesortene for en bærekraftig matproduksjon.

Overordnet om målsetting og strategi

Graminor skal tilby de beste plantesortene som dekker markedsbehovet og er egnet for norske og nordiske vekstforhold.

I dette inngår:

- Utvikle nye norske plantesorter.
- Teste utenlandske plantesorter.
- Tilby prebasis av korn, engvekster og potet.
- Være aktivt involvert i forsknings- og utviklingsprosjekter som bidrar til sortsutviklingen.
- Være synlig og markedsorienterte.

Finansiell risiko:

Selskapet har god soliditet og likviditet. Egenkapitalen og likviditeten i selskapet er god. Selskapet har ingen langsiktige gjeldsforpliktelser. Selskapets likviditets- og kredittisiko anses å være marginal sett i lys av kjente rammebetingelser på tidspunktet for avleggelse av årsmeldingen.

Markedsrisiko:

Selskapet handler i hovedsak i norske kroner og har marginal valutarisiko.

Kredittrisiko

Risikoen for tap på fordringer er vurdert som lav. Selskapet har hittil ikke hatt tap på fordringer.

Likviditetsrisiko:

Selskapet vurderer likviditeten i selskapet som solid. Det er ingen tap på fordringer.

Fortsatt drift:

Årsregnskapet for 2024 er satt opp under forutsetning av fortsatt drift. I samsvar med regnskapsloven § 3-3a og aksjelovens §3-5 bekreftes det at forutsetningene om fortsatt drift er til stede og legges til grunn for virksomheten.

Resultatdisponering:

Årets resultat overføres egenkapital med kr 1 242 073

	Aksjekapital	Overkurs	Opptjent egenkapital	Sum
Egenkapital 01.01.2024	9 000 000	16 852 455	54 054 807	79 907 262
+årsresultat	0	0	1 242 073	1 242 073
Egenkapital 31.12.2024	9 000 000	16 852 455	55 296 880	81 149 335

Styreansvarsforsikring:

Selskapet har tegnet ansvarsforsikring for styrets medlemmer og adm. dir. for personlig erstatningsansvar for formueskade de kan pådra seg ved utøvelse av sine verv. Forsikringen er tegnet hos et forsikringselskap med solid «rating».

Styrets medlemmer er:

Hans Frode Kielland Asmyhr, leder, Ragnar Dæhli, nestleder, styremedlemmer er Jostein Fjeld, Kristine Koller, Hildegunn Norheim, Elisabeth Morthen og Helga Amdahl (ansatt representant). Varamedlemmer er Håvard Elstrand, Bjørn Stabbetorp, Bjørn Molteberg, Wenche Myhre Dahle, Wendy Waalen, Maria Gabriela Rizo Lundberg og Constantin Jansen (ansatt representant).

Styrets sammensetning oppfyller aksjelovens krav om kjønnsfordeling med 57 % kvinner og 43 % menn.

Aksjeeiere:

Felleskjøpet Agri SA 36,7 %, Staten v/LMD, NIBIO og NMBU 34 %, Graminor AS 15,1 %, Strand Unikorn AS 9,4 % og Gartnerhallen SA 4,8 %.

Arbeidsmiljø:

Sykefraværet var på 5,5 % i 2024. Det er en langtidssykemeldt. Selskapet jobber aktivt med å redusere antall sykedager. Korttidsfraværet herav er på 1,1%. Det har ikke vært meldte skader knyttet til jobb blant ansatte i 2024. , Ledelse og medarbeidere legger vekt på et godt arbeidsmiljø i bedriften. Arbeidsmiljøet betraktes som godt, og det arbeides løpende for å ivareta dette.

Ved utgangen av 2024 var det 35 fast ansatte i Graminor AS og totalt antall årsverk var 34,05. Av de fast ansatte er 17 kvinner. I tillegg var 35 personer ansatt som ekstrahjelp/sesonghjelp. Selskapet har bedriftshelsetjeneste i 2024 hos Salutis AS. Verneombud og ledelse har et felles ansvar for at HMS-arbeidet følges opp etter forskrift og at dette er en kontinuerlig del av virksomheten. I 2024 tok tre ansatte (en mannlig og to kvinnelige) ut foreldrepermisjon. Arbeidsmiljøet ved bedriften er etter styrets mening godt. Samarbeidet mellom fagforeningene og bedriftsledelsen fungerer godt, og fagforeningenes deltakelse og involvering er positivt for utviklingen av selskapet. Selskapet gjennomfører arbeidsmiljøundersøkelser ved bruk av ekstern helseleverandør inkludert evaluering og gjennomgang sammen med de ansatte. Selskapet har i inneværende strategiperiode særlig vektlegging på organisasjonsutvikling med ekstra fokus på de ansattes arbeidshverdag. Det gjennomføres årlig medarbeidersamtaler med alle ansatte.

Likestilling:

Selskapet har pr utgangen av året 35 ansatte. Av disse er 17 kvinner. Lønnsmessig har kvinner og menn like vilkår og er likestilt.

Tiltak for å hindre diskriminering mv.

Selskapet har ingen hendelser i 2024 som bryter med definisjonene til likestilling og diskriminering. Diskrimineringen er når noen, enten direkte eller indirekte, blir behandlet dårligere eller settes i en dårligere posisjon på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk.

Ytre miljø:

Selskapets virksomhet har marginale negative virkninger på klima, natur og miljø. Dette oppnås ved minst mulig negativ påvirkning på miljø og mennesker. Graminor AS er opptatt av sin rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Ytelser og lån og sikkerhetsstillelse til ledende personer i store foretak:

Det er ikke gitt lån eller sikkerhetsstillelse til ledende personer i foretaket.

Det er gitt lån til datterselskapet Bjørke Eiendom AS. Fordringens pålydende pr. 31.12.24 er kr 4 867 419. Lånet ble gitt i 2015 med kr 17,2 mill. Det er stilt sikkerhet for Graminor AS sin fordring på datter med pant i fast eiendom hos Bjørke Eiendom AS med kr 18.000.000.

Åpenhetsloven:

Åpenhetsloven er en norsk lov som skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester. Loven er et bærekraftstiltak i forretningsvirksomhet og med det en del av Graminor AS sin bærekraftstrategi som er åpent tilgjengelig på selskapets webside.

Bærekraftsrapportering:

Selskapets rapportering om bærekraft er tilgjengelig på selskapets nettside.

Bærekraft er integrert i Graminor AS sin kjernevirksomhet og samfunnsoppdrag. Graminor AS skal bidra til norsk og nordisk matsikkerhet og beredskap ved å bidra til å sikre en fremtidig klimatilpasset og livskraftig norsk matproduksjon. I dette inngår å være en viktig støttespiller for den norske bonden. Vi jobber og bidrar spesifikt til FNs bærekraftsmål nummer to som går på matsikkerhet, bedre ernæring og fremme et bærekraftig landbruk. I dette inngår også vårt arbeid for ivaretagelse og utvikling av genetisk mangfold. Dette skal oppnås med utgangspunkt i en ansvarlig drift som i minst mulig grad har negativ påvirkning på miljø og mennesker, og vi er opptatt av vår rolle rundt bevaring av naturmangfold og biodiversitet.

Hamar, 21.03.2025

For GRAMINOR AS, Digital signatur

Hans Frode Kielland Asmyhr, styrets leder
Ragnar Dæhli, nestleder
Jostein Fjeld, styremedlem
Hildegunn Norheim, styremedlem
Elisabeth Morthen, styremedlem
Kristine Koller, styremedlem
Constantin Jansen, varamedlem
Kristin Børresen, Adm. Direktør

Uavhengig revisors beretning

Til generalforsamlingen i Graminor AS

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet til Graminor AS.

Årsregnskapet består av:

- Balanse per 31. desember 2024
- Resultatregnskap for 2024
- Noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening:

- Oppfyller årsregnskapet gjeldende lovkrav, og
- Gir årsregnskapet et rettviseende bilde av selskapets finansielle stilling per 31. desember 2024 og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet nedenfor under Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet. Vi er uavhengige av selskapet i samsvar med kravene i relevante lover og forskrifter i Norge og International Code of Ethics for Professional Accountants (inkludert internasjonale uavhengighetsstandarder) utstedt av International Ethics Standards Board for Accountants (IESBA-reglene), og vi har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Innhentet revisjonsbevis er etter vår vurdering tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Annen informasjon

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for annen informasjon. Annen informasjon består av årsmeldingen. Vår konklusjon om årsregnskapet ovenfor dekker ikke annen informasjon.

I forbindelse med revisjonen av årsregnskapet er det vår oppgave å lese annen informasjon. Formålet er å vurdere hvorvidt det foreligger vesentlig inkonsistens mellom annen informasjon og årsregnskapet og den kunnskap vi har opparbeidet oss under revisjonen av årsregnskapet, eller hvorvidt informasjon i annen informasjon ellers fremstår som vesentlig feil. Vi har plikt til å rapportere dersom annen informasjon fremstår som vesentlig feil. Vi har ingenting å rapportere i så henseende.

Styret og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder (ledelsen) er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet og for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til selskapets evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avviklet.

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon er å anse som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke de økonomiske beslutningene som brukerne foretar på grunnlag av årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til:
<https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

BDO AS

Alexander Hjelmtvedt
statsautorisert revisor
(elektronisk signert)

Penneo Dokumentnøkkel: VUY7Y-F84H9-976LU-27V6Z-QSIMS-LRINI

Penneo

Signaturene i dette dokumentet er juridisk bindende. Dokument signert med "Penneo™ - sikker digital signatur". De signerende parter sin identitet er registrert, og er listet nedenfor.

"Med min signatur bekrefter jeg alle datoer og innholdet i dette dokument."

Hjelmtvedt, Alexander Unnli

Partner

På vegne av: BDO AS

Serienummer: no_bankid:9578-5999-4-1342370

IP: 188.95.xxx.xxx

2025-03-27 11:35:05 UTC

Dette dokumentet er signert digitalt via **Penneo.com**. De signerte dataene er validert ved hjelp av den matematiske hashverdien av det originale dokumentet. All kryptografisk bevisføring er innebygd i denne PDF-en for fremtidig validering.

Dette dokumentet er forseglet med et kvalifisert elektronisk segl ved bruk av et sertifikat og et tidsstempel fra en kvalifisert tillitstjenesteleverandør.

Slik kan du bekrefte at dokumentet er originalt

Når du åpner dokumentet i Adobe Reader, kan du se at det er sertifisert av **Penneo A/S**. Dette beviser at innholdet i dokumentet ikke har blitt endret siden tidspunktet for signeringen. Bevis for de individuelle signatørenes digitale signaturer er vedlagt dokumentet.

Du kan bekrefte de kryptografiske bevisene ved hjelp av Penneos validator, <https://penneo.com/validator>, eller andre valideringsverktøy for digitale signaturer.

